

RENDABEL MELKEN NA 2015

Nu de quotumbeperking wegvalt, kunnen de melkveehouders deze gelegenheid aangrijpen om andere productiefactoren in de bedrijfsvoering te optimaliseren. Groei lijkt noodzakelijk, maar groeien de bomen echt tot in de hemel? Wat met de groeipijnen en bevat 'snoeien doet groeien' ook hier enige waarheid? – *Matthieu Frijlink, landbouwconsulent Boerenbond*

Terwijl het melkquotum de Vlaamse melkveehouderij nog even krampachtig in het gareel probeert te houden, kijken veel melkveehouders reikhalzend uit naar 2015. De specialisten zijn het erover eens: de zuivelsector zit op rozen. De groeiende wereldbevolking en de stijgende welvaart zorgen voor een groeiende vraag naar zuivel. De melkproductie kan die vraag maar moeilijk volgen. Afgezien van een dipje na het wegvallen van het melkquotum zijn volgens die specialisten de verwachtingen voor de melkprijs behoorlijk goed. Toch is het verhaal voor het inkomen van de Vlaamse melkveehouder minder positief. Zo is de Vlaamse melkprijs nog steeds sterk afhankelijk van de internationale prijs voor bulkproducten, waardoor

de dalen dieper (en de toppen hoger) zijn. Verder heeft de groei van de wereldbevolking en van de welvaart ook een verhogend effect op de prijs van de producten die de kosten vormen voor melkveehouders. Hoge prijzen voor krachtvoer (soja, granen ...), energie, kunstmest ... leiden dus tot verder stijgende productiecosten. Ook zal de groei van de melkproductie de prijs voor lokale productiefactoren (grond, ruwvoer, mestafzet ...) verder verhogen. Als resultaat kan verwacht worden dat de marges per liter melk na 2015, ondanks hogere melkprijzen, gemiddeld toch verder onder druk zullen staan. De toegenomen volatiliteit zal op haar beurt ook het inkomen van de melkveehouder in de tijd uit elkaar blijven trekken, waardoor

het voorzien van voldoende reserves in goede tijden nuttig zal zijn. Al bij al zal het wegvallen van het melkquotum weinig nieuwe ontwikkelingen in gang zetten en zullen de melkveehouders geconfronteerd worden met dezelfde problemen waarmee ze ondertussen al jaren kampen.

Bedrijfsontwikkeling op maat van het bedrijf

Het antwoord op dalende marges per liter melk kan sterk verschillen tussen bedrijven. Naast de vele vormen van verbreding die het inkomensrisico spreiden, kunnen melkveehouders ook een gespecialiseerd bedrijfsplan uitwerken. Volgens de mogelijkheden van bedrijf en bedrijfsleider kan de huidige bedrijfsvoering verder geopti-

maliseerd worden. Op veel bedrijven kan de marge per liter immers nog verbeteren waardoor het arbeidsinkomen, zonder grote investeringen of extra arbeid, sterk kan verhoogd worden. Weten waar je staat is hierbij een onmisbare factor! Een alternatief is uitbreiden om de andere beschikbare productiefactoren (grond, arbeid, ondernemerschap) te optimaliseren. Hierbij zullen extra liters melk moeten instaan voor het verhogen van het inkomen of het opvangen van een toegenomen productiekost. Ook in deze situatie is een grondige kennis van het bedrijf op technisch en economisch vlak een absolute noodzaak.

Grond, mest, ruwvoerwinning

In het dichtbevolkte Vlaanderen is grond schaars. De jacht op grond door verschillende spelers in de markt zet de bedrijfszekerheid onder druk en verhoogt de grondgebonden productiekosten. Een doordacht gebruik van het beschikbare bedrijfsareaal heeft een belangrijke impact op de rentabiliteit van het bedrijf. Afzet van mest is een eerste grens die overschreden wordt. Per koe (inclusief jongvee) moet al snel 30 ton mengmest worden afgezet. Met derogatie is hiervoor 0,58 ha per koe nodig. Zonder derogatie loopt dit op tot 0,85 ha. De prijs voor mestafzet is sterk streekgebonden en

.....
De beschikbaarheid van arbeid, grond, kapitaal en ondernemerschap bakent de mogelijkheden van ieder bedrijf af.
.....

loopt in intensieve regio's op tot 15 euro/ton (LAT) of zelfs meer dan 20 euro/ton in mestverwerking. Burenregeling is dus vaak een goedkoper alternatief, maar niet overal mogelijk. Mocht ook de derogatie niet verlengd worden, dan zal dit een prijsverhogend effect hebben op de mestafzet. De laatste koe extra wordt zo dus direct een stuk duurder als de mest extern moet worden afgezet. Ook de aankoop van ruwvoer verhoogt de kosten van een extra koe. Per koe (inclusief jongvee) is gemiddeld 0,58 ha ruwvoer nodig (0,23 ha maïs en 0,35 ha weiland). Als silomaïs op stam aangekocht wordt aan 1800 euro/ha (1500 euro + 300 euro/ha voor hakselen/inkuilen) en het gras in eigen beheer blijft, wordt de rantsoenkost van de laatste koe met

aangekochte maïs gemiddeld 230 euro per jaar duurder.

Arbeid

Om het arbeidsinkomen op niveau te houden bij krimpemde marges per liter melk en inflatie, is op veel melkveehouderijen een verhoging van de productiviteit absoluut noodzakelijk. Onder huidige Vlaamse omstandigheden (genetica, techniek ...) is een arbeidsproductiviteit van 200 l/uur haalbaar (alle werkzaamheden inbegrepen). Dit betekent dat een familiaal melkveebedrijf met 1,6 VAK (voltijdse arbeidskracht) een veestapel kan

investeringen die per bespaard uur minder kosten dan het arbeidsinkomen per uur. Heel wat investeringen kosten echter meer waardoor de gespaarde uren duur blijken! Grote investeringen in arbeidsbesparende technieken zijn dus pas interessant als ook de productiviteit er gevoelig mee verhoogd wordt (bijvoorbeeld 2 of meer melkrobots per VAK). Ook bepaalde werkzaamheden uitbesteden kan de arbeidsproductiviteit verhogen. Veldwerk uitbesteden aan een loonwerker is een eerste mogelijkheid, die ook fiscaal wordt aangemoedigd. Ook alle andere activiteiten op het bedrijf kun-

Om het arbeidsinkomen op niveau te houden bij krimpemde marges per liter melk en inflatie, is op veel melkveehouderijen een verhoging van de productiviteit absoluut noodzakelijk.

verzorgen die 1 à 1,2 miljoen l melk produceert als de andere factoren niet beperkend zijn. Toch ligt het gemiddelde in de Boerenbondboekhoudingen van gespecialiseerde melkveebedrijven momenteel maar op 120 l melk per uur. Er is dus nog heel wat ruimte voor verbetering. Verhogen van de arbeidsproductiviteit, ook boven 200 l/uur, kan op heel wat manieren. Nadenken over de arbeidsverdeling en -organisatie kan op alle bedrijven leiden tot verbeteringen zonder investering. Daarnaast zijn er ontelbare mogelijkheden om te investeren in arbeidsbesparende technologieën. Het is belangrijk de verwachte jaarkosten af te wegen tegen de verwachte arbeidsbesparing. Interessante investeringen zijn

nen uitbesteed worden. Door de hoge kosten voor ingehuurd arbeid is voor veel bedrijven de stap naar de inschakeling van vreemd personeel niet rendabel. Andere mogelijkheden zijn de inschakeling van externe arbeid voor specifieke taken zoals klauwverzorging of het uitbesteden van de opfok van het jongvee. Hierbij moeten steeds de voordelen afgewogen worden tegen de nadelen. Het registreren van de arbeidsindeling op het bedrijf maakt duidelijk op welke deeltaken er het meest efficiëntiewinst te halen is. Ook is het belangrijk rekening te houden met welke taken je graag doet en welke niet. Tot slot moet ook de afweging gemaakt worden wat de financiële impact van de aanpassingen zullen zijn. Ben je bereid om (veel) minder te verdienen om

minder of anders te kunnen werken en hoe groot wordt het inkomensrisico?

Kapitaal

Naarmate melkveebedrijven groeien, stijgt ook het onderliggend kapitaal. Zeker bij opvolging tussen generaties kan dit tot problemen leiden. Gezien de lage intresten die op bedrijfskapitaal worden gerealiseerd is het aantrekken van externe investeerders ook niet evident. Toch is ook het rendement van het eigen vermogen belangrijk om het bedrijf financieel gezond te houden. Hoewel de gemiddelde jaarlasten in de melkveehouderij vrij constant blijven (circa 0,10 euro/l) lopen deze op bedrijven waar recent werd overgenomen of geïnvesteerd snel op. Dit houdt de bedrijfsvoering voor lange tijd in haar greep. Met een hoge kritische melkprijs loopt het bedrijf immers snel risico in de rode cijfers terecht te komen. Het is dus verstandig vooraf een rentabiliteitsstudie te maken om de risico's in te schatten. Eens de investering gedaan is, moet de productie ook snel genoeg volgen om de benodigde middelen te genereren.

Ondernemerschap

Met het wegvallen van het melkquotum en de marktondersteuning kan en moet de Vlaamse melkveehouderij zich aanpassen aan het internationale niveau van melkproductie. Dit betekent dat de lat snel een stuk hoger gelegd wordt. Een melkveehouder zal een stuk efficiënter moeten kunnen produceren. Een goede kennis van de melkveehouderij in al zijn aspecten is hiervoor absoluut noodzakelijk. Dat één persoon onmogelijk al deze kennis kan bezitten is duidelijk. Goed advies, liefst van een onafhankelijke bron, wordt dus een belangrijke aanvulling voor de toekomstige bedrijfsvoering. De groeiende onzekerheid door het veranderende ondernemerskader (wetgeving, marktprijzen ...) vraagt stressbestendige bedrijfsleiders die bereid zijn zich bij te scholen en nieuwe zaken aan te leren. Ook zal een goed inzicht in het eigen bedrijf nodig zijn om vandaag de juiste beslissingen te nemen voor de toekomst van het bedrijf.

Realistisch groeien

Na het optimaliseren van de huidige situatie is groei een antwoord op dalende marges per liter geproduceerde melk of een te laag arbeidsinkomen per arbeidskracht. De beschikbaarheid van de productiefactoren (arbeid, grond, kapitaal en ondernemerschap) bakent de eigen mogelijkheden van

Tabel 1 Saldo per koe in de periode 2006-2012 - Bron: *Bedrijfsboekhoudingen Boerenbond*

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Gemiddelde
Saldo per koe								
25% minst goede bedrijven	1.037	1.353	866	730	1.171	1.150	883	1.027
25-50%	1.347	1.778	1.277	1.035	1.517	1.521	1.199	1.382
50-75%	1.558	2.039	1.526	1.225	1.718	1.748	1.451	1.609
25% beste bedrijven	1.821	2.449	1.902	1.524	2.044	2.052	1.696	1.927

Tabel 2 Verschil in rentabiliteit bij groei voor de beste en slechtste bedrijven - Bron: *Bedrijfsboekhoudingen Boerenbond*

	Jaarlijkse kosten per koe (euro)	Slechtste 25% Inkomen/koe (euro)	Beste 25% Inkomen/koe (euro)
Algemene bedrijfskosten	-75	952	1.852
Nieuwbouw	-500	452	1.352
Mestafzet (10 euro/ton)	-300	152	1.052
Aankoop silomais	-230	-78	822
Inhuren arbeid (40 uur/koe)	-800	-878	22
Saldo		1.027	1.927

het bedrijf af. De rentabiliteit op elk bedrijf bepaalt op zijn beurt welke productiefactoren extern kunnen worden aangekocht.

De grote variatie in rentabiliteit in de melkveehouderij wordt enkel groter. Dit wil zeggen dat op heel wat bedrijven meer winst geboekt kan worden door de marges te verhogen dan door meer te produceren! Zeker als de factor arbeid wordt meegeteld moet je de afweging maken of de laatste koe die gemolken wordt nog wel voldoende bijbrengt aan het inkomen. Het saldo per koe moet hoog genoeg zijn om alle extra kosten te dekken en een inkomen over te houden. Topbedrijven (tabel 1) halen een gemiddeld jaarsaldo van 1900 euro per koe (melkvee + jongvee) over de periode 2006-2012, bij de slechtste bedrijven is dat 1000 euro per koe. Als beide groepen willen groeien, zullen de mogelijkheden sterk verschillen. De rentabiliteit van de

laatste koe extra neemt snel af naarmate meer productiefactoren (grond, arbeid, kapitaal) extern aangetrokken moeten worden (tabel 2). Zo zal een nieuwbouwproject met een jaarkost van 500 euro per koe haalbaar zijn voor de meeste bedrijven. Groeien boven de eigen oppervlakte zal in combinatie met een nieuwbouwproject voor veel bedrijven niet meer rendabel zijn. Want dan vreten de extra kosten voor mestafzet en de aankoop van ruwvoer nog een stuk weg van het saldo. Als daarbij ook nog externe arbeid moet worden ingehuurd, is de meerwaarde van de extra productie helemaal weg. Het risico bij lagere melkprijzen moet immers ook meegeteld worden. Verder zullen bij groei ook andere zaken moeten worden opgeschaald (sleufsilos, mengvoerwagens ...) waardoor de kost nog verder oploopt. ■

WAT NA 2015?

De mogelijkheden voor de melkveehouderij zijn dus bedrijfsspecifiek. Afhankelijk van de beschikbare productiefactoren (arbeid, grond, ondernemerschap, kapitaal) is meer of minder mogelijk. Groeien boven de eigen bedrijfsgrenzen door het aankopen van ruwvoer, het betaald afzetten van mest of het inhuren van

arbeid is slechts rendabel als er heel efficiënt geproduceerd kan worden. Bovendien kunnen veel bedrijven meer winnen door efficiënter te werken in de huidige bedrijfsgrootte dan door meer te produceren aan de huidige efficiëntie.